

แนวทางแก้ไขปัญหาและพัฒนาสังคมสงฆ์ด้วยระบบอุปถัมภ์  
The Approach to Solve Problems and Sangha Social Development  
with Patronage System

พระมหาใจสิงห์ สิริธมฺโม<sup>1</sup>, พระมหาณัฐพันธ์ สุทสฺสนวิภาณี<sup>2</sup>,  
พระมหาอภิษฎ์ สิริปัญญา<sup>3</sup>, พระอ๋อน มหิตฺธิโก<sup>4</sup>

PhramahaJaising Siridhammo<sup>1</sup>, Phramaha Natthabhan Sudassanavipani<sup>2</sup>,

Phramaha Akanit Siripañño<sup>3</sup>, Phra Aon Mahitthiko<sup>4</sup>

E-mail : Jaising.1987.siri@gmail.com

บทคัดย่อ

ระบบอุปถัมภ์ในสังคมไทย เป็นลักษณะความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ที่เน้นการยอมรับถึงความแตกต่างในเรื่องฐานะของบุคคล การเน้นการพึ่งผู้อื่นและการยึดมั่นตัวบุคคล ในสังคมสงฆ์ก็มีการนำระบบนี้มาใช้จนก่อให้เกิดปัญหาพระสงฆ์ที่อาจมาด้วยกิเลสตัณหา ด้วยต้องการเพียง เงิน ชื่อเสียง อำนาจ สมณศักดิ์ ความยกย่องเชิดชูทางสังคมจนทำให้เกิดระบบอุปถัมภ์แทรกซ้อนในการทำงานทำให้ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถจนไม่สามารถพัฒนาอะไรให้ก้าวหน้าได้ทำให้การบริหารสงฆ์ล้มเหลว ประชาชนเริ่มขาดความศรัทธา เชื่อมั่น ในพระศาสนา แนวทางในการแก้ไขคือการที่รู้จักใช้ระบบอุปถัมภ์อย่างยุติธรรม ใน 5 ประเด็น 1) ระดับศาสนา 2) ระดับหลักพระธรรมวินัย 3) ระดับองค์กรปกครองกำกับดูแล และเครื่องมือที่ใช้ในการปกครอง 4) ระดับองค์กร และ 5) ระดับบุคคล

คำสำคัญ : ระบบอุปถัมภ์; แก้ไขปัญหา; สังคมสงฆ์

---

<sup>1,2,4</sup> มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

<sup>1,2,4</sup> Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khon Kaen Campus, Thailand.

<sup>3</sup> มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

<sup>3</sup> Mahachulalongkornrajavidyalaya University Buddhapanya Sri Thawarawadee Buddhist College, Thailand.

\* ได้รับบทความ: 10 เมษายน 2562; แก้ไขบทความ: 18 ตุลาคม 2562; ตอรับการตีพิมพ์: 21 ตุลาคม 2562

Received: April 10, 2019; Revised: October 18, 2019; Accepted: October 21, 2019

## ABSTRACT

Patronage system in Thai society. It is a patronistic relationship that emphasizes acceptance of differences in status. Emphasis on dependence on others and adherence. In the monastic society, this system has been used to cause problems with monks who may be very passive with the need for money, reputation, power, honor, social glory, so that the patronage system complicates the work, so lack of knowledgeable personnel so that they cannot develop anything to advance the monk's administration failed. People are beginning to lack faith, believe in religion, the solution is to know the use of patronage system fair in 5 issues 1) religious level; 2) level of Dharma discipline; 3) level of governance; 4) organizational level and 5) individual level.

**Keywords :** Patronage System; Solving Problems; Sangha Society

### 1. บทนำ

บรรทัดฐานการดำเนินงานในสังคมสงฆ์ควรเป็นสังคมแห่งประชาธิปไตย แต่จากการศึกษาสภาพปัญหาในปัจจุบัน ทำให้เราเห็นว่า การบริหารจัดการสังคมสงฆ์ไทยนั้น เป็นแบบที่เน้นแนวทางแห่งระบบอุปถัมภ์ “ค่าของคนจึงไม่ได้อยู่ที่ผลของงาน แต่ค่าของคนกลับอยู่ที่ว่าเป็นคนของใคร” จึงมากด้วยกิเลสและตัณหาเพื่อสนองความต้องการในวัตถุ ในลาภ ยศ สุข และสรรเสริญ มากกว่าบุญชนคนธรรมดา จึงเกิดเป็นสังคม เหมือนท่านพุทธทาสภิกขุเห็นว่าสังคมไทยปัจจุบันถูกครอบงำด้วยวัตถุนิยมและบริโภคนิยมซึ่งสังคมสงฆ์ไทยบางส่วนก็ตกอยู่ในสภาพเดียวกับสังคมไทยบทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวคิดที่สะท้อนให้เห็นสภาพปัญหาที่เกิดจากการใช้ระบบอุปถัมภ์และการผูกขาดอำนาจ เพื่อการสืบทอดอำนาจและบารมีของผู้ปกครองในสังคมสงฆ์ไทยยุคปัจจุบัน ดังจะได้นำเสนอในประเด็นต่อไป

### 2. สภาพสังคมปัญหาสังคมสงฆ์ในปัจจุบัน

เมื่อเรากล่าวถึงสังคมสงฆ์ในปัจจุบันเราจะเห็นว่า มีชาวคราวที่ไม่น่าพึงประสงค์และก่อให้เกิดการเสื่อมศรัทธาต่อวงการคณะสงฆ์เป็นอย่างมาก ปัญหาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในปัจจุบันถือเป็นเรื่องที่น่าห่วงใยและเป็นเรื่องใหญ่พุทธศาสนิกชนต้องให้ความสำคัญ แต่ส่วนใหญ่เรามักจะมองในมุมมองที่แคบไม่เห็นปัญหาในภาพรวม ปัญหาไม่เห็นปัญหาในภาพรวม ปัญหาต่าง ที่เกิดขึ้น จึงไปตกอยู่ที่วัดหรือพระสงฆ์ต่างๆ ที่ปัญหาเหล่านั้น ทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบ สังเกตได้จากการนำเสนอข่าวที่เกี่ยวข้องโดยสื่อกระแสหลักหรือสื่อกระแสรองก็ตาม เมื่อเกิดเรื่องอะไรขึ้น ทุกคนก็จะรุมตำ รุมประณาม กล่าวติเตียนวัดหรือพระสงฆ์ บางคนถึงกับมีแนวคิดที่ว่า พระพุทธศาสนาเสื่อมแล้ว “พระสงฆ์เป็นเพียงกาฝากของสังคม” ไม่อยากเข้าวัด ไม่อยากทำบุญ อยากเปลี่ยนศาสนา หรือเปลี่ยนไปนับถือศาสนาอื่นเลยก็มี ส่วนหนึ่งทำให้เราเห็นว่า ชาวพุทธเราไม่มีความรู้ความเข้าใจในพระศาสนาเอาเสียเลย เราไม่เข้าใจแม้แต่บทบาทของพระศาสนาหรือของพระสงฆ์ที่มีต่อสังคมไทย จนบางครั้งทำให้คิดว่า ประเทศไทยที่มีชาวพุทธถึงร้อยละ 95

ของประชากรทั้งหมด เป็นเมืองพุทธจริงหรือไม่ เป็นสังคมพุทธแท้หรือพุทธเทียม เป็นพุทธเพียงแต่ในทะเบียนบ้าน หรือเป็นพุทธเพราะรัฐ เข้าใจ ประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัยคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า

ปัญหาที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนานั้น ค่อนข้างจะซับซ้อนพอสมควร ทุกปัญหาล้วนมีความสัมพันธ์กัน การที่เราจะบอกว่าปัญหาที่เกิดขึ้นเริ่มต้นที่ตรงไหน ใครต้องรับผิดชอบ มันย่อมเป็นการยาก แต่เพื่อความเข้าใจที่ง่ายขึ้น จึงสามารถแบ่งปัญหาพระพุทธศาสนาในประเทศไทยออกเป็นระดับตามความสำคัญ โดยแบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ 1) ปัญหาในระดับศาสนา 2) ปัญหาในระดับหลักพระธรรมวินัย 3) ปัญหาในระดับองค์กรปกครองที่มีส่วนกำกับดูแลทั้งภาครัฐและเอกชน 4) ปัญหาในระดับองค์กร (วัด) และ 5) ปัญหาในระดับบุคคล (พระภิกษุ, สามเณร, พุทธศาสนิกชน) ประเด็นปัญหาเหล่านี้ ล้วนแต่มีความสัมพันธ์ซึ่งอิงอาศัยกัน และกัน จะด้วยระบบการบริหารจัดการถือเป็นต้นของเรื่องเลยก็ได้ คือ การบริหารจัดการในระบบอุปถัมภ์ที่ไร้ธรรมาภิบาล ก่อให้เกิดผลในเชิงลบจึงนำไปสู่ปัญหาดังระบุมานี้แล้ว

### 3. ระบบอุปถัมภ์กับสังคมสงฆ์

ระบบอุปถัมภ์ (Patronage System) เป็นรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมในยุโรปช่วงศตวรรษที่ 5-16 และในสังคมไทยจะมีรูปแบบที่คล้ายคลึงกันในสมัยพระบรมไตรโลกนาถจนถึงรัชกาลที่ 5 แห่งรัตนโกสินทร์ (อมรา พงศาพิชญ์ และปรีชา คุวินทร์พันธุ์, 2545 : 139)

คำว่า “ผู้อุปถัมภ์” (Patron) เป็นคำที่มาจากภาษาละติน คือ Patronus หมายถึง บุคคลผู้มีอำนาจให้ความยินยอมหรือรับรอง (Sanction) โดยคนเหล่านี้ต้องเข้ามาเกี่ยวข้องกับผู้ที่มิอำนาจด้อยกว่า หรือเป็น “ผู้รับอุปถัมภ์” (Client) ที่ต้องการความช่วยเหลือหรือป้องกัน โดยผู้อุปถัมภ์จะให้ประโยชน์กับผู้รับอุปถัมภ์โดยหวังจะได้ประโยชน์ตอบแทนกลับมาในรูปแบบของสินค้า ความจงรักภักดี การสนับสนุนทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ ความสัมพันธ์ในเชิงตอบแทนซึ่งกัน และกัน (Reciprocal relationships) โดยทั่วไปความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสองฝ่ายนี้ ฝ่ายผู้รับอุปถัมภ์มักจะเป็นผู้เสียเปรียบเพราะโดยคำจำกัดความว่าเป็นผู้ที่อ่อนแอกว่าทั้งในด้านเศรษฐกิจและการเมือง (Kurian, 2011 : 1199-1200)

ระบบอุปถัมภ์เป็นระบบการคัดเลือกบุคคลเข้าทำงานโดยใช้เหตุผลทางการเมืองหรือความสัมพันธ์เป็นหลักสำคัญ โดยไม่คำนึงถึงความรู้ ความสามารถ และความเหมาะสมเป็นประการหลักลักษณะทั่วไปของระบบอุปถัมภ์จึงมีลักษณะตรงกันข้ามกับระบบคุณธรรม ระบบนี้มีชื่อเรียกอีกหลายชื่อ เช่น “ระบบชুবเลี้ยง” (Spoiled system) ระบบพรรคพวกหรือระบบเล่นพวก (Nepotism) หรือระบบคนพิเศษ (Favoritism) ซึ่งระบบดังกล่าว ทางราชการไม่พึงประสงค์แต่ก็ยังมีอยู่ในระบบราชการท่ามกลางความเจริญก้าวหน้าของสังคมสมัยใหม่ เพียงแต่รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์และผู้อยู่ใต้อุปถัมภ์ที่มีอยู่เหมือนว่าจะเน้นค่านิยมในเรื่องของ “การให้” เพื่อ “แลกเปลี่ยน” เป็นหลัก ส่วนค่านิยมเรื่อง “กตัญญูกตเวที” นั้นดูเหมือนว่าจะลดน้อยลงไปกว่าในสังคมสมัยเก่ามากจะเน้นที่ “ดวง” กล่าวคือ ใครจะเจริญก้าวหน้าในอาชีพราชการ บางครั้งก็มักจะได้ยินคำว่า ต้องมี “ดวง” ด้วย คือเป็นเด็กของใคร วิ่งเต้นกับใคร และมีเงินถึงใหม่พอที่จะแลกกับตำแหน่งที่จะให้ได้รับแต่งตั้ง

มีนักบริหารบางท่านกล่าวไว้ว่า ระบบอุปถัมภ์ในสังคมไทยแบ่งได้เป็น 4 รูปแบบ (ถวิล อรัญเวศ, 2560 : ออนไลน์) คือ

1. ระบบอุปถัมภ์ในหมู่ญาติ นับว่าเป็นระบบที่เก่าแก่มากระบบหนึ่งในสังคมไทยตามวัฒนธรรมความสัมพันธ์ระหว่างญาติอาวุโส (พี่ พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย)กับญาติผู้น้อง (น้อง ลูก หลาน เหลน) เป็นความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์อย่างชัดเจน และน่าจะเป็นระบบที่คงทนถาวรด้วย

2. ระบบอุปถัมภ์ในหมู่มิตรสหาย ความเป็นเพื่อนในสังคมไทยปรากฏออกมาได้หลายรูปแบบ เช่น เพื่อนเล่น เพื่อนร่วมรุ่น เพื่อนร่วมชั้น เพื่อนร่วมสถานศึกษา เพื่อนร่วมคณะทำงาน/คณะกรรมการ และเพื่อนตาย เป็นต้น ความคาดหวังระหว่างเพื่อนมีความลึกซึ้งและสังคมไทยคาดหวังต่อเพื่อนความเป็นเพื่อนแท้จึงมักจะวัดกันได้ด้วยพฤติกรรมช่วยเหลือเกื้อกูลกันหรือการที่เพื่อนซึ่งมีฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจสูงกว่าให้ความช่วยเหลือแก่เพื่อนผู้ด้อยฐานะอย่างสม่ำเสมอ ความสัมพันธ์ฉันท์เพื่อนก็จะแน่นแฟ้นยิ่งขึ้นจนถึงขั้นกลายเป็นญาติสนิทกันก็ได้ เพื่อนผู้ที่ได้รับความอุปถัมภ์ทางด้านวัตถุก็จะตอบแทนด้วยความจงรักภักดี การรู้จักบุญคุณ คอยป้องกันเพื่อนผู้ให้ความอุปถัมภ์ด้วยวิธีการตามสติปัญญา และความสามารถที่ตนมีอยู่ การตอบแทนบุญคุณบางครั้งก็แสดงออกด้วยการนำสิ่งสิ่งตอบแทนเล็กๆ น้อยๆ ไปมอบให้ในโอกาสอันควรเช่นวันครบรอบวันเกิดวันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ เป็นต้น

3. ระบบอุปถัมภ์ในองค์กรต่างๆ ไม่ว่าจะป็นของรัฐหรือของเอกชนก็ตาม มักจะถูกมองในแง่ลบอยู่ตลอดเวลาว่า ระบบอุปถัมภ์ทำให้ระบบบริหารขาดประสิทธิภาพ ซึ่งก็มีส่วนจริงอยู่บ้าง การใช้ระบบอุปถัมภ์มากเกินไปก็อาจจะทำให้เกิดความระส่ำระสาย เกิดการเสียขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานผู้ที่ยุ่่นอกวงอุปถัมภ์ได้เช่นกัน

4. ระบบอุปถัมภ์ระหว่างอาชีพ เป็นระบบอุปถัมภ์ที่น่าจะมีลักษณะคงทนน้อยกว่าแบบอื่นที่กล่าวมาแล้ว แต่ลักษณะอื่นของระบบอุปถัมภ์ก็ยังมีครบ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการปฏิบัติต่างตอบแทนความสูงศักดิ์ของผู้อุปถัมภ์และความจงรักภักดีของผู้รับอุปถัมภ์ สำหรับสังคมไทยระบบอุปถัมภ์ระหว่างอาชีพหรือข้ามอาชีพนี้ อาจจำแนกได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือกลุ่มข้าราชการ พ่อค้า และกลุ่มนักการเมือง ชาวไร่ ชาวนา การอุปถัมภ์ระหว่างข้าราชการและพ่อค้าเป็นไปในรูปของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ทางด้านวัตถุระหว่างกันมากกว่า คือว่าฝ่ายราชการจะอำนวยความสะดวกประโยชน์ให้แก่พ่อค้านักธุรกิจ ซึ่งจะเป็นฝ่ายทดแทนบุญคุณหรือตอบแทนด้วยการให้เงินทองหรือทรัพย์สินมีค่าอย่างอื่น

อีกนัยหนึ่ง ลักษณะสำคัญของระบบอุปถัมภ์ มีดังนี้

1. ระบบสืบสายโลหิต เป็นระบบที่บุตรชายคนโตจะได้สืบทอดตำแหน่งของบิดา หรือมีสิทธิพิเศษจากบิดาหรือมารดาตามที่หลักเกณฑ์ได้เอื้อประโยชน์ให้

2. ระบบชอบพอเป็นพิเศษ เป็นระบบที่แต่งตั้งผู้ที่อยู่ใกล้ชิดหรือคนที่โปรดปรานเป็นพิเศษให้ดำรงตำแหน่งเนื่องจากอาจจะมิบุญคุณกันหรือช่วยงานกันจนเข้าตาตั้งที่ว่า “วุ่นน้อย ถูกตาเจ๊ก”

3. ระบบแลกเปลี่ยนเป็นระบบที่ใช้สิ่งของหรือทรัพย์สินมีค่ามาแลกเปลี่ยนกับตำแหน่งหน้าที่การงาน

4. การพิจารณาบรรจุแต่งตั้ง เลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่ง เป็นไปตามความพอใจส่วนบุคคลของหัวหน้าเป็นหลัก ไม่ได้คำนึงถึงความรู้ความสามารถของบุคคลเป็นเกณฑ์

5. การคัดเลือกคนไม่เปิดโอกาสที่เท่าเทียมกันแก่ผู้ที่มีสิทธิ์ แต่จะให้โอกาสกับพวกพ้องตนเองก่อน
6. ผู้ปฏิบัติงานมุ่งทำงานเพื่อเอาใจผู้ครองอำนาจมากกว่าจะปฏิบัติงานตามหน้าที่
7. อิทธิพลทางการเมืองเข้ามาแทรกแซงการดำเนินงานภายในของหน่วยงาน
8. ผู้ปฏิบัติงานไม่มีความมั่นคงในหน้าที่ที่กำลังทำอยู่ เพราะอาจถูกปลดได้ถ้าผู้มีอำนาจไม่พอใจ

ในปัจจุบันระบบอุปถัมภ์ได้กลายเป็นระบบที่เข้มแข็งและยืนยาวที่ถ่ายทอดเป็นมรดกแห่งสังคมสงฆ์ไทย ด้วยมีหลายเหตุหลายปัจจัยที่ทำให้ผู้ปกครองสงฆ์ไม่สามารถหยุดยั้งการขยายตัวของแนวคิดระบบนี้ในสังคมพระสงฆ์เหล่านี้เพราะการที่คณะสงฆ์พึ่งความอุปถัมภ์จากรัฐมากเกินไป ทำให้เห็นห่างจากสังคมสำหรับวัดในระดับหมู่บ้าน ชุมชน อย่างจริงจังในการร่วมมือและสนองตอบนโยบายของรัฐตั้งแต่ระดับอำเภอขึ้นไปหมายถึงการที่วัดจะได้รับความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่รัฐในการจัดกิจกรรมของวัดจนทำให้พระสงฆ์มีโอกาสในการเสนอขอเลื่อนสมณศักดิ์และตำแหน่งบริหารเป็นรางวัล ความสัมพันธ์ในลักษณะนี้ได้รับการต่อยอดด้วยระบบที่ทุกอย่างกำหนดจากส่วนกลาง ดังนั้น เราจะเห็นพระสงฆ์ตั้งแต่ระดับเจ้าอาวาสขึ้นไปจึงมักจะใส่ใจกับนโยบายระดับบนจากผู้ปกครองสงฆ์หมายถึงผู้นำที่เป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ระดับตำบล อำเภอ จังหวัด ภาค และการปกครองสงฆ์ในส่วนกลาง ได้แก่ เจ้าคณะใหญ่ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการสังกัดในส่วนกลาง เป็นผู้ประสานงานกับสมเด็จพระสังฆราช มีมหาเถรสมาคมเป็นหน่วยงานในส่วนกลาง และประสานงานกับเจ้าคณะในส่วนภูมิภาค ปฏิบัติหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตของตนเรียกว่า หน มี เจ้าคณะใหญ่ 5 หน คือ 1. เจ้าคณะใหญ่หนกลาง 2. เจ้าคณะใหญ่หนเหนือ 3. เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก 4. เจ้าคณะใหญ่หนใต้ 5. เจ้าคณะใหญ่คณะธรรมยุต (พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ), 2540 : 3-5) ด้วยการสนองนโยบายในการสร้างศาสนสถานและการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนามากกว่าจะเห็นพระสงฆ์ลงมาช่วยแก้ไขปัญหายาเสพติดหรือช่วยบำบัดฟื้นฟูแก้ไขปัญหายาเสพติดเพราะพระสงฆ์เหล่านี้ต้องการเพียงทรัพย์ชื่อเสียง สมณศักดิ์ความยกย่องเชิดชูทางสังคมจนทำให้เกิดระบบอุปถัมภ์แทรกซ้อนในการทำงานทำให้ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถจนไม่สามารถพัฒนาอะไรให้ก้าวหน้าได้ จึงทำให้การบริหารคณะสงฆ์ล้มเหลว ประชาชนเริ่มขาดความศรัทธา เชื่อมั่น ในพระศาสนา เพราะพระสงฆ์ประเภทนี้เป็นผู้ทำลายเสียเอง นับได้ว่า เป็นเหลือบ ลิ่นไรที่ไซไซจนทำให้เกิดความผูกพันทางจิตใจทางศาสนาและหมดศรัทธาต่อผู้พบเห็น เพราะสงฆ์ถือว่าเป็นสัญลักษณ์ทางพุทธศาสนาแต่กลับทำตัว ชอบประจบประแจง สอพลอ ทุกจริตในศีลธรรม ทั้งการประพฤติปฏิบัติ อุปถัมภ์แต่พวกพ้อง ญาติมิตร บริวารโดยไม่สนใจเรื่องความสามารถและความถูกต้องแสวงหาอำนาจ บารมี ยศศักดิ์และเงินตราจนขาดจิตสำนึก หน้าที่ ในการสร้างผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าผลประโยชน์ส่วนรวมนับว่าเป็นการบริหารงานที่ล้มเหลวของวงการพระสงฆ์ไทยที่ต้องยอมรับว่ายังคงปราศจากความสนใจจากผู้เกี่ยวข้องที่จะร่วมกันแก้ไขระบบอุปถัมภ์ในวงการพระสงฆ์ไทยให้หมดไป

ดังนั้น ระบบอุปถัมภ์จึงมีความลงตัวในทุกสภาพสังคมไทย ด้วยลักษณะโครงสร้างของสังคมไทย ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันคนในสังคมยังมีเรื่องของความรู้ความเข้าใจ (Cognitive) อุดมการณ์ (Ideology) ความเชื่อ (Belief) ค่านิยม (Value) และทัศนคติ (Attitude) ความคิดเห็นส่วนบุคคลสัมพันธ์กันโดยเฉพาะชุมชนท้องถิ่นที่มีฝ่ายการเมืองเป็นผู้บริหารเชิงนโยบายสู่การกระจายอำนาจท้องถิ่นให้กับชุมชนทั้งในด้านศาสนา ประเพณี วัฒนธรรมโดยผ่านวัดและพระสงฆ์เป็นผู้ดำเนินการ โดยเฉพาะยังเป็นพระสงฆ์ที่มีบารมี

เงิน ตำแหน่งสมณศักดิ์ หรือ แม้แต่ผู้ปกครองวัดมายาวนานอย่างเช่น เจ้าอาวาสคนในชุมชนยังให้ความเคารพนับถือ เทิดทูน เชื่อฟังเพราะความเชื่อที่พระสงฆ์คือตัวแทนที่สืบทอดและเผยแผ่พุทธศาสนาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจนละเลยลืมดูการประพฤติปฏิบัติตามความเหมาะสมของสงฆ์เพราะผู้คนส่วนใหญ่รับวัฒนธรรมต่อสิ่งเหล่านี้สะสมความคิดและค่านิยมจนเป็นธรรมเนียมปฏิบัติสืบทอดกันมาอย่างยาวนานจนกลายเป็นวัฒนธรรมทางการเมือง (สุภชชา พันเลิศพานิชย์, 2557 : ออนไลน์)ที่เป็นวิถีชีวิตของคนในสังคมและชุมชนจนลึมนึกถึงข้อเท็จจริงที่ว่าสิ่งนี้ทำให้มีเรื่องผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง ยิ่งพระสงฆ์ที่มีบารมี ความนับหน้าถือตาของสังคม ตำแหน่ง เงิน และ โอกาส ใช้สิ่งนี้ในการดำเนินชีวิตด้วยแล้วจะทำให้กระทบต่อทุกฝ่ายเพราะใช้ระบบอุปถัมภ์เป็นต้นทุนของการก้าวไปสู่ตำแหน่ง เป็นเป้าหมายชีวิต การตัดสินใจ เงินจะมีบทบาทและถูกรอบงำด้วยระบบอุปถัมภ์ในการดำเนินชีวิต จะรักพวกพ้อง ญาติพี่น้องตนถ้าบุคคลเหล่านี้ทำอะไรไม่ถูกก็ไม่ว่ากล่าวตักเตือน อย่างดีก็แค่ให้เอาไปคิดเอาเอง การดำเนินชีวิตใครจะทำอะไรก็ทำไป ไม่มีใครไปยุ่งกับใคร แม้ผิดกฎหมายต่างคนต่างทำ อำนาจที่ได้มานั้นถูกต้องชอบธรรมหรือไม่อย่างไรไม่สนใจ ทุกอย่างถ้าผลประโยชน์ลงตัวก็จบ

ระบบอุปถัมภ์จึงมีบทบาทมากและแสดงออกในลักษณะ “บุญคุณนี้ต้องทดแทน” ใครเคยช่วยต้องตอบแทน เงินจึงเนรมิตได้ทุกอย่างจนทำให้เกิดระบบอุปถัมภ์ การเล่นพรรคเล่นพวกสูงเพราะพรรคพวกช่วยได้ทุกอย่าง เช่น หลักการ มีระเบียบปฏิบัติที่ทำไม่ได้ แต่ถ้ามีพวกทำให้หรือหาทางออกให้ได้ ผิดก็ช่วยปิดบัง รู้ว่าไม่ดีปิดโอกาสจำกัดสิทธิผู้อื่น พรรคพวกทำผิดให้ถูกได้ ไม่มีพวกก็ใช้เงินแทน ใช้กันจนเกิดพรรคพวกใหม่ในเวลาต่อมา เงินและพรรคพวกคือโอกาส เป็นที่มาของการวิ่งเต้นประจบสอพลอซึ่งเป็นการบริหารแบบแนวตั้งที่มีความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับนักการเมืองในการตัดสินใจใช้อำนาจ ผ่านนโยบายการเมืองจนทำให้เกิดความสัมพันธ์ส่วนตัวจนเกิดระบบผู้ให้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์ที่มีเรื่องเงินและผลประโยชน์มาเกี่ยวข้องเพราะในเมื่อ “ให้ในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ก็ต้องเอาสิ่งที่ไม่ถูกต้องคืนแบบไม่ถูกต้อง” การใช้ระบบอุปถัมภ์ในการบริหารงานเป็นการบริหารที่ยึดตัวบุคคลมากกว่าหลักการ เชื่อว่าบุคคลอยู่เหนือทุกสิ่งทุกอย่าง บุคคลนั้นสามารถทำได้หมด เพราะบุคคลใกล้ชิดจะพูดน้อยใช้ง่ายตำแหน่งเปลี่ยนได้แต่ตัวบุคคลต้องอยู่กันตลอดชีวิต ความเชื่อดังกล่าวเป็นพัฒนาการรากเหง้าของระบบอุปถัมภ์ที่เป็นบุคคลฉลาดแกมโกง มีอำนาจอิทธิพลกว้างขวาง และขอตำแหน่งที่มีในระดับรองลงมาในโอกาสต่อไปในพื้นที่จึงเกิดสายโยงใยเกี่ยวพันกันทั้งระบบเป็นระบบอุปถัมภ์ลูกโซ่เกี่ยวโยงกันตั้งแต่ระดับท้องถิ่นถึงระดับชาติ(พงษ์ศักดิ์ ข้าเพชร, 2540 : 17)

จากแนวคิดดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ปัญหาส่วนมากในสังคมสงฆ์ไทยล้วนแต่เป็นผลผลิตของระบบอุปถัมภ์ที่ไม่ยุติธรรม เป็นการอุปถัมภ์ในฝ่ายลบ ที่ทุกคนทุกฝ่ายมุ่งมองเห็นผลประโยชน์และผลตอบแทน แม้เพียงเล็กน้อย จนละเลยหลักการและความถูกต้องไป ส่งผลกระทบให้คนห่างหายจากความดี แต่กระนั้นระบบอุปถัมภ์เองก็เชื่อว่าจะมีแต่ข้อเสียไปหมดเลยทีเดียว ยังมีข้อดีให้เราพิจารณาอยู่บ้างดังจะได้อธิบายในประเด็นต่อไป

#### 4. ข้อดีข้อเสียของระบบอุปถัมภ์

จากการศึกษาแนวคิดเรื่องระบบอุปถัมภ์ที่ผ่านมาทำให้เรามองเห็นประเด็นของระบบอุปถัมภ์ที่ยังพอมีส่วนดีอยู่บ้าง ถ้าผู้นำไปใช้ใช้อย่างเป็นธรรม มีความยุติธรรมในการนำไปใช้ ระบบอุปถัมภ์ในสังคมไทยเป็นระบบความสัมพันธ์ของคน 2 ฝ่าย ซึ่งไม่เท่าเทียมกัน ฝ่ายที่อยู่เหนือกว่าคือผู้มีทรัพยากรมากกว่า หรือมีอำนาจมากกว่า จะอยู่ในฐานะผู้อุปถัมภ์ ส่วนฝ่ายที่ต่ำกว่า มีทรัพยากรหรือมีอำนาจน้อยกว่าจะเป็นผู้รับอุปถัมภ์ ระบบอุปถัมภ์ในแวดวงของราชการยังคงมีอยู่ ซึ่งถ้าหากมีการใช้ระบบอุปถัมภ์เพื่อประโยชน์ส่วนรวมก็อาจเป็นประโยชน์และช่วยแก้สถานการณ์บางอย่างได้ เช่น การประสานงานระหว่างหน่วยงาน เป็นต้น แต่ปัจจุบันมีการนำระบบอุปถัมภ์ไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตนเป็นส่วนใหญ่ เช่น ใช้ในการแต่งตั้งโยกย้าย ทำให้ได้มาซึ่งอำนาจบารมี หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งตำแหน่งที่จะแสวงหาผลประโยชน์ เป็นต้น

ดังพอจะสรุปข้อดีของระบบอุปถัมภ์ได้ดังนี้ เป็นการเสริมสร้างขวัญกำลังใจ เช่น ให้สิทธิพิเศษแก่บุตรหลานข้าราชการบางหน่วยงานที่ให้สิทธิ์แก่ทายาทเข้ารับราชการเป็นกรณีพิเศษได้ถ้าพ่อหรือแม่ได้ทำคุณงามความดีแก่ประเทศชาติจนถึงกับตนเองต้องมาเสียชีวิตในขณะปฏิบัติหน้าที่ ครอบครัวก็อุ่นใจ มีหลักประกันที่ทำให้สามารถทุ่มเทให้กับงานอย่างไม่คิดชีวิต

ส่วนข้อเสียนั้นจะเห็นได้ว่า ระบบอุปถัมภ์ (The patron-client system) ขัดกับระบบคุณธรรม (The merit system) เพราะระบบคุณธรรมเป็นระบบที่ใช้ความรู้ความสามารถซึ่งก็สอดคล้องกับความชอบธรรมทางอำนาจของแมกซ์เวเบอร์ (Max Weber) ที่เรียกว่า Legal-rational authority ส่วนระบบอุปถัมภ์นั้นอาจจะใกล้เคียงกับ Traditional authority ของแมกซ์เวเบอร์ เช่นเดียวกัน(ระบบอุปถัมภ์ ผลในทางบวกและทางลบ, ออนไลน์) เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์และผู้อยู่ใต้อุปถัมภ์เป็นความสัมพันธ์ที่พึ่งพาซึ่งกันและกัน แต่ไม่ได้เท่าเทียมกัน แต่ที่สำคัญอยู่ที่ปัจจัยอื่นๆ เป็นส่วนประกอบ และบ่อยครั้งประเด็นเรื่องความรู้ความสามารถก็ถูกตัดออก เพราะมีการเน้นถึงความเป็นพรรคเป็นพวก และความจงรักภักดีมากกว่าความรู้ความสามารถ เช่น เป็นญาติกัน จบมหาวิทยาลัยเดียวกัน หรือมาจากภูมิภาคเดียวกัน เป็นต้น ทั้งหมดนี้เป็นจุดด้อย ซึ่งอาจจะขัดขวางการพัฒนา

#### 5. แนวทางการนำระบบอุปถัมภ์ไปใช้ในการแก้ไขและพัฒนาสังคมสงฆ์

##### 5.1 ระบบอุปถัมภ์กับการแก้ไขปัญหาและพัฒนาในระดับศาสนา

ปัญหานี้มุ่งถึงความขัดแย้งกันระหว่างศาสนา การใช้ความรุนแรง สงครามศาสนา การรุกรานจากศาสนาอื่น ทั้งทางด้านการใช้กำลัง ความรุนแรง หรือด้านการเปลี่ยนแปลง บิดเบือนคำสอน เพื่อผลประโยชน์ของศาสนาตนเอง ประเทศไทยเราโชคดีครับ ไม่มีปัญหาที่รุนแรงถึงระดับนี้ ถึงจะมีก็น้อย พูดได้ไม่ชัดเจนนัก แต่แม้จะไม่มี ความรุนแรงถึงขนาดฆ่าฟันกัน แต่เราก็มักจะได้ยินกระบวนกรทำลายพระพุทธรูปศาสนาแบบต่างๆ เช่น กลยุทธ์นารีพิฆาต ที่เกิดขึ้นกับพระสงฆ์ที่มีชื่อเสียง มีผู้นับถือมาก การใช้นโยบายทางการเมืองเพื่อส่งเสริมสนับสนุนศาสนาตนจนมีผลกระทบมาถึงพระพุทธศาสนา ดังนั้นการนำระบบอุปถัมภ์ในหมู่มิตรสหาย ที่เน้นถึงความเป็นมิตรสหายด้วยการตั้งตนแห่งความเป็นกัลยาณมิตร ต่อกันและกันมาใช้จะสร้างความสัมพันธ์ที่ได้อย่างลึกซึ้งก่อให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกันหรือเป็นที่พึ่งซึ่งกันและกัน และช่วยเสริมสร้างฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจสูงกว่าเดิมด้วยการให้ความช่วยเหลือแก่เพื่อนผู้ด้อยฐานะ

อย่างสม่ำเสมอ เพื่อนต่างศาสนาผู้ที่ได้รับความอุปถัมภ์ทางด้านวัตถุก็จะตอบแทนด้วยความจงรักภักดี การรู้จักบุญคุณ คอยป้องกันเพื่อนผู้ให้ความอุปถัมภ์ด้วยวิธีการต่างๆ ตามสติปัญญาและความสามารถที่ตนมีอยู่

## 5.2 ระบบอุปถัมภ์กับการแก้ไขปัญหาและพัฒนาาระดับพระธรรมวินัย

ปัญหานี้เป็นปัญหาสำคัญอันดับที่หนึ่งในทางพระพุทธศาสนาเพราะมีความเกี่ยวข้องกับเนื้อตัวของพระพุทธศาสนาโดยตรง เป็นการเกี่ยวข้องกับการบิดเบือนพระธรรมวินัย พระไตรปิฎก เป็นเสมือนสนิมที่เกิดแต่เนื้อใน กัดกร่อน สร้างความเสียหายกับพระพุทธศาสนาได้มากกว่า ปัญหาด้านพระธรรมวินัยนี้ เป็นปัญหาใหญ่ในปัจจุบัน มีการบิดเบือนพระธรรมคำสั่งสอน บิดเบือนพระไตรปิฎก เพื่อผลประโยชน์ของตนและพวกพ้องโดยอ้างว่าเป็นการเผยแผ่พระศาสนา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการกระทำของพระภิกษุในพระพุทธศาสนาเสียเอง ก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในพระธรรมวินัย ในพระพุทธศาสนาก็จะมีมากขึ้นตามไปด้วย ดังนั้นหลักระบบอุปถัมภ์ที่ควรนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาเรื่องนี้คือ ระบบอุปถัมภ์ในหมู่ญาติ เพราะควรที่จะรู้จักหน้าที่ให้ความเคารพอย่างยิ่ง เปรียบเสมือนการเคารพบุพการีผู้มีพระคุณ รู้จักหน้าที่ รู้จักหลักการ รู้จักแนวปฏิบัติให้เป็นที่ไปตามความถูกต้อง ดึงามทุกประการ

## 5.3 ระบบอุปถัมภ์กับการแก้ไขปัญหาและพัฒนาาระดับองค์กรปกครองกำกับดูแล และเครื่องมือที่ใช้ในการปกครอง

ปัญหานี้เป็นปัญหาใหญ่ในระดับประเทศ แยกย่อยออกเป็น 4 ส่วน คือ องค์กรปกครองสงฆ์ องค์กรกำกับดูแลภาครัฐ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และ พ.ร.บ.คณะสงฆ์ กฎ ระเบียบ คำสั่ง และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งปัญหานี้เป็นปัญหาเป็นปัญหาที่ทำให้ระบบอุปถัมภ์มีความยั่งยืนมากที่สุด เพราะด้วยระบบการบริหารจัดการในองค์กรเอง ดังนั้นแนวทางในการพัฒนาแก้ไขปัญหาด้วยระบบอุปถัมภ์จึงควรนำระบบอุปถัมภ์ในองค์กรต่างๆ มาใช้อย่างเป็นธรรมเพื่อลดปัญหาการถูกมองในแง่ลบว่า การบริหารงานองค์กรขาดประสิทธิภาพ แต่อย่างไรก็ตามถ้าการใช้ระบบอุปถัมภ์แบบนี้มากเกินไปก็อาจจะทำให้เกิดความระส่ำระสาย เกิดการเสียขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานผู้อยู่นอกวงอุปถัมภ์ได้เช่นกัน สิ้นความศรัทธาต่อตัวผู้บริหารและองค์กรก็เป็นไปได้

## 5.4 ระบบอุปถัมภ์กับการแก้ไขปัญหาและพัฒนาาระดับองค์กร(วัด)

ตามบทบาทภาระหน้าที่ที่วัดต้องดำเนินการนั้นมีการกิจในการบริหารจัดการ 6 ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านสาธารณูปการ ด้านสาธารณสงเคราะห์ จากภารกิจดังกล่าว วัดที่จะทำตามได้ ก็จะมีแต่เพียงวัดใหญ่ๆ ที่มีปัจจัยด้านการบริหารจัดการครบถ้วน หรือเพียงพอต่อการจัดการที่มีคุณภาพ ซึ่งวัดที่มีศักยภาพเหล่านี้ ยังมีจำนวนน้อยมาก เพราะมีข้อจำกัดหลายอย่าง เช่นงบประมาณ ที่ใช้ในการบริหารจัดการไม่เพียงพอ วัดไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐเลยมีก็น้อยมาก ไม่เพียงพอ วัดที่จะมีงบประมาณมาก และเกิดการจัดการงบประมาณที่ไม่มีประสิทธิภาพทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมาอีกมาก บุคลากร เริ่มตั้งแต่เจ้าอาวาส ไม่มีความรู้ในการบริหารจัดการ พระภิกษุ สามเณร ภายในวัด ไม่มีคุณภาพ ไม่ได้รับการศึกษาเล่าเรียนอย่างที่ควรจะเป็น ดังนั้นแนวทางในการพัฒนาแก้ปัญหาโดยการนำระบบอุปถัมภ์มาใช้ที่น่าจะได้ผลที่สุดคือ ระบบอุปถัมภ์ในหมู่ญาติ เพราะองค์กรมีความใกล้ชิดกับคนส่วนมาก การให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลแบบเครือญาติจึงเป็นความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ที่สร้างความเจริญ ความศรัทธาต่อองค์กรได้ดี และน่าจะเป็นระบบที่คงทนถาวรด้วย นอกจากนี้ยังต้องใช้



ระบบอุปถัมภ์ในหมู่มิตรสหาย ความเป็นเพื่อนที่คอยช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกันความสัมพันธ์ฉันท์เพื่อนก็  
จะแน่นแฟ้นยิ่งขึ้นจนถึงขั้นกลายเป็นญาติสนิทกันก็ได้ และระบบอุปถัมภ์ในองค์กรอย่างยุติธรรม เพื่อป้องกันการ  
การถูกมองในแง่ลบเรื่องการบริหารจัดการที่ขาดประสิทธิภาพ ลดความระส่ำระสายที่จะเกิดแก่องค์กร

#### 5.5 ระบบอุปถัมภ์กับการแก้ไขปัญหาและพัฒนาในระดับบุคคล(พระภิกษุ, สามเณร, พุทธศาสนิกชน)

ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาในเมืองไทย ต้องมองในลักษณะขององค์รวม เริ่มตั้งแต่  
บริบททางสังคมของไทยก่อนที่พระพุทธศาสนาจะเผยแผ่เข้ามาได้มีการนับถือผีสงเคราะห์ดา เครื่องรางของขลัง  
พิธีกรรมต่างๆ เช่น พิธีกรรมทางศาสนาพราหมณ์ที่เข้ามาเผยแผ่ก่อน เมื่อพระพุทธศาสนาเข้ามาจึงไม่ได้เข้า  
มาแบบบริสุทธิ์ มีการประยุกต์ผสมผสานกับลัทธิความเชื่อเดิม จนเป็นพุทธศาสนาแบบไทย เท่าที่เราเห็น  
แต่เท่าที่ผ่านมามีทุกยุคทุกสมัย ส่วนเรื่องความประพฤติของพระภิกษุสามเณร ก็เป็นปัญหาเกิดจากตัวบุคคล  
ที่สั่งสมมา รวมทั้งปัญหาสังคมในทุกระดับชั้น ผู้ที่เข้ามาบวชก็คือ คนที่มาจากสังคมปัจจุบัน ผ่านระบบ  
ครอบครัว โรงเรียน มหาวิทยาลัย วัด ในรูปแบบต่างๆ ตามสิ่งแวดล้อมของตน เข้ามาบวชย่อมต้องมีอุปนิสัย  
เดิมติดเข้ามาด้วย จะให้สมบูรณ์แบบ ในแทบทุกเรื่องย่อมเป็นไปได้ แต่อย่างไรก็ตามผู้เชื่อว่าเป็นพระภิกษุ  
ในทางพระพุทธศาสนาแล้วจำเป็นต้องมีความประพฤติสมบูรณ์ถูกต้องตามพระวินัย หากแต่ทุกคนที่เข้ามา  
บวช ก็อยู่ในฐานะที่ต้องฝึกฝนปฏิบัติตนเพื่อพัฒนาตัวเองให้ดีขึ้น แต่จะได้มากน้อยก็ย่อมขึ้นอยู่กับพื้นฐาน  
ของแต่ละคนดังนั้นการมองปัญหาการประพฤติผิดพระธรรมวินัยของพระภิกษุสามเณร ในปัจจุบันจึงเป็น  
ปัญหาที่วิกฤตที่สุด เพราะพระภิกษุสามเณรเป็นตัวแทนของพระรัตนตรัย ความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อ  
พระพุทธศาสนานั้น ส่วนหนึ่งมาจากการประพฤติปฏิบัติของพระภิกษุสามเณร หากท่านเหล่านั้นประพฤติ  
ผิดต่อพระธรรมวินัยแล้ว ย่อมมีผลต่อศรัทธาของประชาชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ปัญหาการประพฤติผิดพระ  
ธรรมวินัยของพระภิกษุสามเณรนั้นจึงเกิดขึ้นกับตัวบุคคล ดังนั้นแนวทางในการพัฒนาแก้ปัญหาโดยการนำ  
ระบบอุปถัมภ์มาใช้ ที่น่าจะได้ผลที่สุด คือ ระบบอุปถัมภ์ในหมู่ญาติ เพราะบุคคลเองควรมีความเคารพยำเกรง  
ในพระธรรมวินัย และผู้ใกล้ชิดทั้งอุปัชฌาย์อาจารย์ เปรียบเสมือนบุตรภรรยาบิดามารดา และต่างต้องให้การ  
ช่วยเหลือเกื้อกูลแบบเครือญาติเป็นการปลูกศรัทธาปสาทะแก่ผู้พบเห็นโดยทั่วไปด้วยนอกจากนี้ยังต้องใช้  
ระบบอุปถัมภ์ในหมู่มิตรสหาย ความเป็นเพื่อนที่คอยช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกันสร้างความสัมพันธ์ฉันท์  
เพื่อน ตามหลักกัลยาณมิตรจนถึงขั้นกลายเป็นญาติสนิทกันก็ได้ และระบบอุปถัมภ์ในองค์กรอย่างยุติธรรม  
เพื่อป้องกันการถูกมองในแง่ลบเรื่องการบริหารจัดการที่ขาดประสิทธิภาพ ลดความระส่ำระสายที่จะเกิดแก  
องค์กรด้วยการศึกษาเล่าเรียนทั้งทางโลกและทางธรรมให้แตกฉาน เพื่อเกื้อกูลแก่การปฏิบัติธรรมของตนเอง  
และผู้อื่น

## 6. สรุป

จากสภาพปัญหาของคณะสงฆ์ท่ามกลางระบบอุปถัมภ์นั้น สามารถจัดกลุ่มทางสายสัมพันธ์ในชุมชน  
แบบแนวตั้ง 3 ทาง คือ 1)ความสัมพันธ์มีความร่วมมืออย่างดี 2)แตกแยกเป็นก๊กในชุมชน 3)มีความสัมพันธ์  
อย่างดีระหว่างหัวหน้าชุมชนและนักการเมืองที่เป็นผู้นำ จากความสัมพันธ์ 3 ระดับนี้ ทำให้เกิดโครงสร้าง  
ทางการปกครองระหว่าง ผู้บังคับบัญชา พระสงฆ์และประชาชนในชุมชนที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์ มิตรภาพ  
เสถียรภาพ ทั้งในทางบวกและทางลบโดยผ่านรูปแบบการกระจายอำนาจต่างๆ ดังนั้น ระบบอุปถัมภ์ในสังคม

ไทยจึงมีแนวคิดที่เน้นลักษณะความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ที่เน้นการยอมรับถึงความแตกต่างในเรื่องฐานะของบุคคล การเน้นการพึ่งผู้อื่นและการยึดมั่นตัวบุคคล ในปัจจุบันสังคมสงฆ์ก็มีการนำระบบนี้มาใช้จนก่อให้เกิดปัญหาสะสมมายาวนาน ทำให้พระสงฆ์ที่อุดมด้วยกิเลสตัณหา ด้วยต้องการเพียง เงิน ชื่อเสียง อำนาจ สมณศักดิ์ ความยกย่องเชิดชูทางสังคมจนทำให้เกิดระบบอุปถัมภ์แทรกซ้อนในการทำงานทำให้ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถจนไม่สามารถพัฒนาอะไรให้ก้าวหน้าได้ทำให้การบริหารสงฆ์ล้มเหลว ประชาชนเริ่มขาดความศรัทธา เชื่อมั่น ในพระศาสนา แนวทางในการแก้ไขคือการที่รู้จักใช้ระบบอุปถัมภ์อย่างยุติธรรม ใน 5 ประเด็น 1) ระดับศาสนา 2) ระดับหลักพระธรรมวินัย 3) ระดับองค์กรปกครองที่มีส่วนกำกับดูแลทั้งภาครัฐและเอกชน 4) ระดับองค์กร และ 5) ระดับบุคคล ซึ่งแนวทางของระบบอุปถัมภ์ที่ควรนำมาใช้ในการแก้ปัญหาในสังคมสงฆ์ ได้แก่ 1) ระบบอุปถัมภ์ในหมู่ญาติ 2) ระบบอุปถัมภ์ในหมู่มิตรสหาย 3) ระบบอุปถัมภ์ในองค์กร แต่ระบบอุปถัมภ์ที่ดีต้องถูกนำมาใช้ด้วยความยุติธรรมจึงจะเกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กรได้

## 7. เอกสารอ้างอิง

ถวิล อรัญเวศ. (2560). ระบบคุณธรรมและระบบอุปถัมภ์. สืบค้นเมื่อ 6 กันยายน 2561. จาก [http://thawin09.com/2017/01/blog-post\\_904.html](http://thawin09.com/2017/01/blog-post_904.html)

พงษ์ศักดิ์ ขำเพชร. (2540). เครือข่ายระบบอุปถัมภ์: ศึกษาเฉพาะกรณีมือปืนรับจ้าง. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขามานุษยวิทยา. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ). (2540). เอกสารประกอบคำบรรยาย เรื่องการคณะสงฆ์และการศาสนา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ระบบอุปถัมภ์ ผลในทางบวกและทางลบ. สืบค้นเมื่อ 6 กันยายน 2561. จาก <http://www.siamrath.co.th/web/>

สุภัชชา พันเลิศพานิชย์. (2557). ลักษณะสงฆ์กับระบบอุปถัมภ์. สืบค้นเมื่อ 6 กันยายน 2561. จาก <https://www.gotoknow.org/posts/570223>

อมรา พงศาพิชญ์ และปรีชา คูรินทร์พันธุ์. (2545). ระบบอุปถัมภ์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Kurian, George Thomas. (2011). *The encyclopedia of political science*. Washington : CQ Press.